

Hegedűs Márton

Slussz kulcs klánLibri Kiadó
Budapest, 2012

Vass Norbert

BENZINFRÖCCS ÉS KAKTUSZPÁLINKA

Vajon hogy festene a Michael Bay által egy izgága Godard-moziból készített, belassult gigaremake? Mi történne, ha Tarr Béla Super 8-at ragadna, s pörgős sivatagi blockbustert forgatna a Universalnak? Netán Kandinszkij pingálna a Marvel számára egy Pókember-prequelt, esetleg Stan Lee a Kalligramnál kopogtatna szerelmi szonettjeivel? Azt hiszem, néznénk egy nagyot. Hegedűs Márton *Slussz kulcs klán* című rajzolt regénye lengéscsillapító nélkül hajt hasonló terepre. A noir, a heist, a posztwestern és a disztópia zsánereit (jól-rosszul) megidéző *graphic novel* meg is süpped kissé a műfaji-szerzői senkiföldjén. A remek rajzi megvalósítás kiutat jelenthetne ugyan, az egyetlen dramaturgia, a túlbeszélt-közhelyes nyelvi panelek és a kibontatlan karakterek viszont üresbe kapcsolják a könyvet.

Pedig a kasztni tetszetős. A B-filmek plakátjainak esztétikáját finoman a comics felé kormányzó borítón motorháztömlőbe zárt, hűtőrácsokba kapaszkodó arctalan rab remeg. Méretes olajfaló nyelte el. Az alsó „gépállásból” ábrázolt, reflektorfénybe állított, büszke fényzőróiával távolba meredő, krómozott lökhárítójával fintorgó, finoman

antropomorfizált jármű fenyegetően uralja a fedlapot. Esszenciálisan foglalja össze egyszersmind a kötet alapmetaforáját. Az autóba ragadás, a géppel való összenövés, vagyis az átváltozás a könyv szerint nem más, mint az addikció eltéphetetlen rabláncának egy különös alakváltozata.

A történet seholsincs industriál-kiborg-kőreális világát mindenféle csövek hálózák be. A rádióból és a koncerttermekből fémes dzsessz recseg, füst kanyarog és gőz gomolyog szinte minden képkockán, az olvasó akkor is nyeli a port, amikor éppen lapoz. Fém, homok, beton és buta rímek. Semmi megnyerő, de tulajdonképpen semmi taszító sincs ebben a világvégi vegetálásban. Egyszerűen hangulattalan. Nem csoda hát, hogy valami módon mindenki menekülni próbál belőle. Megfelelkezni a mindennapokról, vagyis átváltozni, és ha öntudatlanul is, az átváltozástól – színpadtól, kávétól, alkoholtól, szextől, cigarettától, munkától, olajtól – függni. És közben – benzinkutasként, kamionsofőrként, vendéglősként, rendőrként – kimondatlanul is kizárólag a sivatagban tekerő végtelen sztrádákban bízni. Aztán csendben feladni, és kiegyezni azzal, hogy megoldás márpedig nem létezik.

Ennek a beletörődő tespedtségnek a kritikáját az autójával egybenőtt Száguldó prédikátor és nyája (vagyis inkább konvoja), a Slussz kulcs klán jelenti. Az új hit szószólójában nem nehéz felismernünk az *Állatfarm* baromfiudvari prófétájának leszármazottját, aki nem arról papol immár, hogy a négy lábnál jobb a kettő, hanem azt hirdeti helyette, hogy a két lábbal szemben a négy keréké a jövő. A klán identifikációjának fontos eleme, hogy afféle társadalmon kívüli szektaként – bűvőhelyük az ókeresztény remeteközösségek barlangjait eszünkbe juttató sivatagi mélygarázs – jelennek meg a képregényben. Holmi vadnyugati rablóbandától szószólójuk obskurus spiritualizmusa különbözteti csak meg őket, noha vezetőjük motivációjáról és a gyülekezet hierarchiájáról jószerivel semmit sem tudunk meg. Így aztán kifejtetlen marad a borítón előlegezett posztthumán metafora is. Azon morfondírozhatunk legfeljebb, hogy egyértelműen rosszabb választás-e a klán kínálta csonkítással járó gépbe költözés – ha tetszik, lobotómia – az alacsony fordulatszámú halódó ösznépi függés defetizmusánál, vagy annak újabb alakváltozata, mutációja csupán.

A kötet adós marad a sztereotípiákon túlmutató markáns karaktervonások megrajzolásával, a figurák mozgatórugóinak ismertetésével, illetve egy, az olvasó számára azonosulást kínáló, valamirevaló protagonista felmutatásával. Az autójukkal összenőtt szerencsétlen benzinfüggőknél semennyivel sem érezzük közelebb magunkhoz a szétcsúszott

szaxofonost, a megközelíthetetlen jó nőt, a korrupt rendőrt, az alkoholistá benzinkutast vagy a magányosan fusizó szerelőt. Felőlük tulajdonképpen a szerző is csak a fináléban foglal állást. A rend és a rendre veszelty jelentők egy grandiózus karambol során – a fiatal Cronenberg tapsolna, ha látná – válnak el egymástól. E drámai seregszemle szerint a képregény az odavesző Slusszkulcs klán tagjait igyekszik antagonizálni, míg a csodálatos módon megmenekülő többieket (bicebóca) hőszokká avatja. Izgalmas, hogy a kiborg-vállalkozás helyett a test elhasznál(ód)ása mellett foglal állást a könyv, még akkor is, ha csak nagyon felszínesen karcolja meg a témát, döntését pedig semmivel sem indokolja.

A szereplőket a sztrádán utolérő utolsó ítélet képsorait nehéz komolyan venni, paródiának pedig túlságosan fennkölt a jelenet. A karambol után járunk. Hippifilmek LSD-haluit jócskán túlcitálva egy – nos – gyík jelenik meg a haláltusáját vívó Szárguló prédikátor (lelki) szemei előtt. Magára hírvivőként hivatkozik a hulló, és számos fajtársa halálát kéri számon a rossz útra tért térítőn. A heroikus pózban, alulról láttatott gyík félreérthetetlenül jelzi a haldoklónak, hogy csúnya dolog volt áthajtani kistestű és könnyűléptű pajtásain. Szavai annak dacára is hatástalanok maradnak, hogy filippikája háttérben egy evolúciós zsákutca tömegsírja füstölög. A gyík kifejti még a test feljebbvalóságáról szóló tézisét is. A jelenet vélhetően helyén volna egy trip-klipben vagy egy trashfilmben, a képregény viszont nem teszi egyértelművé, hogy ironizál vagy moralizál. Az utolsó előtti képsorok „ápoljuk a kertet” idillje utóbbit feltételezi, míg a horrorfilmekből (és azok paródiáiból) ismerős, szellemes lezárás előbbire enged következtetni. Marad a kilátástalanság, de azt legalább nem fenyegeti immár semmi veszély.

A *Slusszkulcs klán* ismertetése során azért hozok előszeretettel filmes példákat, mert a képregény vizuálisan pergő világa, illetve zsánerallúziói óhatatlanul a mozgóképhez közelítik Hegedűs Márton munkáját. A kötet legerősebb részei a szöveg nélküli, sodró párhuzamos montázsok – ha tetszik, némafilmes snittek –, amelyek könnyed dzsesszfutamok hangjegyeihez hasonlóan tapadnak egymáshoz. A karakterek képi megformáltsága nagyszerű, ám amint a rajzolt regény megszólal, amint nem atmoszférát teremteni, hanem elbeszélni szeretne, lassul, s története vontatottá válik. Az olykor túlírt, máskor meg foghíjas párbeszédék úgy pattannak le a figurákról, mint páncélozott dukkóról a géppisztolylövedék. S ezek a – nem ritkán egy-egy mellőzhető gegre kifuttatott

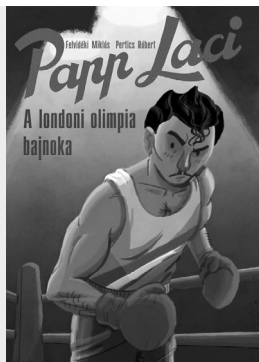
– dialógusok teszik véleményem szerint döcögőssé Hegedűs kötetének dramaturgiáját.

A párbeszédék felépítése hamar kiismerhető. A rendszerint (kis)-totálból indító jelenetek előbb szekondba szűkülnek, majd pedig egy (árny)közeli és egy ellensnitt következik. A klasszikus plánozás jól leköveti ugyan a – rendszerint lassan csordogáló – akciót, ám viszonylag keveset mutat meg a környezetből. A helyszín – Olajváros – alig mozdul. Törmelékakadályok és üres kirakatok rontják városképét. Lakói és a följük magasodó hatalmas kémények együtt pöföklik az égre lusta füstkarikáikat. A szél ördögszekerek helyett sörösdobozokat kerget a lezárt utakon. Alig látunk viszont ember-gép hibrideket, a vizuálisan legszebben megragadható átalakulásról pedig csak a bevezető mondatokból értesülünk. Remek gondolat, hogy az elhullott őslények maradványaiból lett kőolajszármazék ma országúti kamionszordákat hajt, mint ha sokmillió éves álom után a maradványok új testbe kerültek volna, és – alkalmazkodva a kor lehetőségeihez, kihívásaihoz – árufuvarozó teherautóként, munkagépként folytatnák végtelen vándorlásukat. A benzingőzös lélekvándorlás a kötet talán legeredetibb és leginkább költői felvetése, kár, hogy csak elbeszélődik, de nem jelenik meg.

S volna itt még valami. Olajváros szomszédságában – tudjuk meg egy párbeszédéből – Barbar Town található; Jocó, a kamionszofőr Gus kútjára hoz benzint; a fodrászüzlet egyik képről a másikra barber shop-pá változik; a forint váltópénze pedig a cent. Az egykor szebb napokat látott településen számos bevándorló is melőzik, akik enyhe akcentussal csevegnek, és a nyelvi regiszter kapcsán fel kell tennünk a kérdést: vajon mi is Olajváros *lingua francája*? Ha keveréknyelvet beszélnek, hogyhogyan nincsenek benne jövevényszavak? Hogy lehet az, hogy nem alakul, hígul, s hasonul a külvilág eklektikus bábéléhez? Elsőre szórszálhasogatásnak tűnhet mindez, ám mivel a képregény jelentős energiát fordít arra, hogy az angol–magyar kétnyelvűséget játékba hozza, sőt világának hangsúlyos elemeként kezelje, nem felesleges tán elgondolkodnunk rajta, mit is jelentsen ez a sivatagi bilingvitas. Mindez – a következtetlenségek felett szemet hunyva ezúttal – arra kívánja csak felhívni a figyelmet, hogy Olajváros egy lokalizálhatatlan tranzittelepülés, egy kifogyóban lévő oázis, egy apadó iparú, ottfeledett olajfolt a sivatagban? Netán egy globalizált posztapokaliptikus menedék? Azt hiszem, mindez a nyelvi szint fontoskodó harsogása nélkül is világosnak tetszik, ezért úgy vélem, a szerző bízhatott volna jobban képei kifejező erejében, annál is inkább, mert szavakba átúsztatva az ötlet kifárad hamar.

„A rajzfigura légüres teret képez, amely magába szívja személyiségünket és elvonja figyelmünket, egy üres héj, amelybe belebújunk, hogy rajta keresztül más világokba utazhassunk” – fogalmazza meg *A képregény felfedezése* című alapvető munkájában Scott McCloud. A *Slusszkulcs klán* képi világa tetszetős ugyan, de a rajzolt regény robbanómotorjába fecskendezett verbális olajcseppek ahelyett, hogy gördülékenyebbé tennék a dramaturgiát, szándékuk ellenére inkább nehezítik, meg-megakasztják a flott duruzsolást.

Az önmagában üdvözlendő persze, hogy az egész estés képregények szűk honi rezervátumába tavaly újabb lakó érkezett. Azt viszont sajnálattal tapasztaltam, hogy hiába szól átváltozásról, függésről és rabságról a *Slusszkulcs klán*, rabul ejteni mégsem volt képes; bármennyire igyekeztem is, nem tudtam a képregénnyel összenőni.

Felvidéki Miklós – Pertics Róbert

Papp Laci

A londoni olimpia bajnoka

Norien-Clamatel Film Kft.
Budapest, 2013

Hlavacska András

JÖHET A KÖVETKEZŐ MENET!

„Szapics azt hitte, azt hitte, hogy még időt kérhetnek, tanácstalan volt. Kemény Dénes szinte már a vízben, onnan instruál. Be fogunk ugrani a végén, mindenki, aki magyar. [...] És megvan, megvan az újabb olimpiai bajnoki cím. Magyarország megvédi olimpiai bajnoki címét.” Ki ne emlékezne az athéni olimpia vízilabdadöntőjének drámai végjátékára, Kásás négyméteresére, Kiss Gergely bombagóljára, Hajdú B. István

közvetítésére? Vagy Kovács Ági aranyára? Fazekas Nándi sorsdöntő hetes fogására Izland ellen? Hogy csak néhány személyes kedvencet említsek a magyar nemzeti sport elmúlt bő tíz évének legnagyobb pillanataiból. Az én generációm – a huszonévesek – többsége minden bizonnal emlékezetében őrzi e képeket, büszkeséggel, mondjuk ki bátran: hazafias büszkeséggel eleveníti fel ezeket a győzelmeket.

Egerszegi Krisztinát viszont már nem láttam úszni, nem izgultam végig az Aranycsapat Anglia elleni diadalát, se Balczó András sikereit. Felvidéki Miklós és Pertics Róbert *Papp Laci – A londoni olimpia bajnoka* című alkotásukban egy ilyen sporttörténeti pillanatot kínálnak az olvasónak. Rövid füzetükben arra vállalkoznak, hogy egy hazánkban kevésbé népszerű médiumban, képregényben állítsanak emléket Papp László 1948-as olimpiai győzelmének – és ennél még többre is.

Bár Felvidéki és Pertics munkájának középpontjában kétségtelenül a bajnoki döntő áll (a 30 oldalas füzet utolsó harmadát Papp Laci és Wright összecsapása teszi ki), a képregény egészére nem jellemző, hogy csak a szorítóban történetekre, a mérközésekre koncentrálna, ezek mellett komoly hangsúlyt kapnak hősünk mindennapjai is. Ez a fajta történetvezetés kettős célt szolgál: egyrészt, hogy ne csak sportolóként, hanem magánemberként is megszerettesse az olvasóval Papp Lacit, másrészt, hogy minél több adatot közöljön neves bokszolónkról. Népszerűsítés és ismeretterjesztés: e két fogalommal írható le legegyszerűbben az alkotók feladatvállalása, melyet nem is rejtenek véka alá.

A *Papp Laci* voltaképpen egy életrajzi gyorstalpaló, egy-egy érdekesebb anekdotával megspékelve: a füzetből megtudjuk, hogy Laci katonáskodott, hogy apját korán elveszítette, hogy hordárként dolgozott, hogy anyja nem nézte jó szemmel bokszolói pályafutását, hogy az Európa-bajnoki selejtezőn vereséget szenvedett Torma II Gyulától, hogy a favágás éppúgy az edzéstervének része volt, mint a hóban futás stb. Ráadásul ezek az információk nemcsak a sztoriba ágyazva, hanem attól függetlenül is helyet kapnak a képregényben. A második oldalon, a *Szereplők a megjelenés sorrendjében* cím alatt rövid leírást kapunk a mű „fontosabb” karaktereiről. Bevallom, a *Papp Laci* ezen része ambivalens érzéseket váltott ki belőlem, hiszen egyfelől jó volt minél többet megtudni a címszereplőről, rokonairól, ismerőseiről, edzőiről és versenytársairól, másfelől viszont a figurák bemutatásának összeállítását teljesen érthetetlen, sőt néhol komikus is. Nem világos, hogy egy-egy szereplőről miért éppen annyit tudunk meg, amennyit, hogy egészen marginális alakok miért kapnak több soros jellemzést, miközben a leg-